

حسابداری به کمک نرم افزارها رویکرد ای سی ال - قسمت سوم

✍ احمد عدالت

در سال‌های اخیر، عملیات حسابداری با طراحی و پیاده‌سازی نرم‌افزارهای قدرتمند مالی و اداری به صورت سیستم‌های یکپارچه، همچون **اس ای پی (SAP)**، در سازمان‌ها تسهیل شد. این نرم‌افزارها، امروزه حجم زیادی از تراکنش‌های مالی را پشتیبانی کرده و زیربخش‌های مختلف سازمان را به هم متصل می‌کنند. این پیشرفت، نیاز به حسابرسی صورتهای مالی و بهبود اثربخشی و کارایی آن را بیش از پیش بالا برده است.

با توجه به این‌که نرم‌افزار **ای سی ال (ACL)** نرم‌افزاری مبتنی بر محیط برنامه‌نویسی است و دستورهای مورد نیاز حسابرس را نیز در توابع خود به همراه دارد، پیاده‌سازی آزمونهای استاندارد حسابرسی واحد مورد رسیدگی در محیط این نرم‌افزار امکانپذیر بوده؛ به طوری که برای بهره‌برداری در سالهای بعد نیز مناسب است. حسابرس آشنا به برنامه‌نویسی ساخت یافته، به کمک این نرم‌افزار به سادگی امکان پیاده‌سازی آزمونهای حسابرسی را پیدا می‌کند و در صورت شناخت صحیح از بانک‌های اطلاعاتی و یا پرونده‌های داده‌ای سیستم مورد ارزیابی، خروجی‌های مناسب را دریافت خواهد کرد.

با توجه به اهمیت موضوع حسابرسی به کمک کامپیوتر در ایران و نیاز گسترده به توسعه این رویکرد، موضوع حسابرسی کامپیوتری به کمک نرم‌افزار ای سی ال از منظر میزان کاربردی بودن حسابرسی کامپیوتری در ایران مورد بررسی قرار می‌گیرد و در قالب یک سلسه مقاله دنباله‌دار در مجله حسابرس ارائه می‌شود.

مقدمه

حسابرسی، فعالیتی تک‌بُعدی نیست؛ بلکه دربرگیرنده مجموعه‌ای از فعالیت‌های کنترلی به‌هم‌پیوسته و مستمر است؛ کنترل فعالیت‌هایی که در مأموریت یک تشکیلات تعریف شده و یا از مجموعه‌ای استانداردها تبعیت می‌کند. این مجموعه کنترل‌ها در نهایت منجر به کشف انحراف‌های فرایندهای مالی/اداری مجموعه مورد رسیدگی شده و نواقص و خطاهای جریان اطلاعاتی تعریف‌شده در آن مجموعه را نمایان می‌کند. حسابرسی کامپیوتری از این قاعده مستثنی نیست و نمی‌توان آن را به‌عنوان فرایندی خاص در نظر گرفت. این نوع حسابرسی، پارادایمی منطبق با علم حسابرسی است و شامل مجموعه‌ای از فرایندها و فعالیت‌هایی است که با به‌کارگیری نرم‌افزارهای کامپیوتری، منجر به اجرای فعالیت‌های حسابرسی به‌صورت الکترونیکی می‌شود؛ فعالیت‌هایی که نه تنها خللی در فرایند حسابرسی ایجاد نکرده، بلکه موجب می‌شود تا تمامی اطلاعاتی که به‌صورت الکترونیکی ثبت شده‌اند، در مدت زمان بسیار اندکی رسیدگی و حسابرس را به سمت تحلیل بیشتر خطاهای کشف‌شده سوق دهد. در این حالت، حسابرس رسیدگی اسناد و مدارک را به‌صورت صددرصدی در مدت زمان کوتاهی انجام داده (اسنادی که داده‌های آن به‌صورت الکترونیکی ثبت شده است) و تنها زمان خود را معطوف به کشف علل خطاها و تدوین گزارش‌ها و رهنمودهای حرفه‌ای و مناسب می‌کند.

همان‌گونه که در شماره‌های گذشته نیز اشاره شد، برای اجرای حسابرسی کامپیوتری، نرم‌افزارهای بسیاری وجود دارد. حسابرس نیز باید به دانش و مهارت استفاده از نرم‌افزار مرتبط، اندکی مفاهیم «پایگاه داده» و همچنین «روش‌های تجزیه و تحلیل سیستم‌ها» آشنا باشد. باید به این نکته هم اشاره کرد که داشتن مهارت بالا و تبحر در موارد یادشده، چندان مورد نیاز حسابرس نبوده و فقط آشنایی با مفاهیم پایگاه داده در حد استفاده مختصر و تحلیل سیستم‌ها در حد طراحی آزمون‌های حسابرسی مد نظر است. همچنین، آشنایی مختصر با نرم‌افزارهای حسابرسی نیز می‌تواند خواسته‌های حسابرس را پوشش دهد؛ هرچند تبحر و مهارت در این نرم‌افزارها باعث می‌شود تا حسابرس بتواند بهتر و دقیق‌تر خواسته‌های خود را

به‌وسیله سیستم طراحی و پیاده‌سازی کرده و نتایج مورد نیاز را کسب کند. با توجه به گستردگی مطالب یادشده، مطالعه در خصوص مفاهیم بانک‌های اطلاعاتی و تجزیه و تحلیل سیستم‌ها را بر عهده خواننده گذاشته و در ادامه این مجموعه مقاله‌ها، به فرایند حسابرسی کامپیوتری و اجرای آن با استفاده از ای‌سی‌ال به‌عنوان یکی از مطرح‌ترین نرم‌افزارهای حسابرسی روز دنیا می‌پردازیم.

فرایند حسابرسی کامپیوتری

در ابتدا برای هم‌زبان شدن حسابرسان با کارشناسان کامپیوتر و صنایع، مفهوم فرایند را مرور می‌کنیم. فرایند به مجموعه فعالیت‌های به‌هم‌پیوسته‌ای اطلاق می‌شود که برای ایجاد یک یا چند تغییر مشخص، طراحی و پیاده‌سازی شده است. حسابرسی کامپیوتری فرایندی است منظم برای جمع‌آوری و ارزیابی بی‌طرفانه شواهد ثبت‌شده به‌صورت الکترونیکی درباره ادعاهای مربوط به فعالیت‌ها و وقایع اقتصادی برای تعیین میزان انطباق این ادعاها با معیارهای از پیش تعیین‌شده و گزارش نتایج به اشخاص ذینفع.

فرایند حسابرسی براساس یک برنامه‌ریزی مناسب انجام می‌شود. برنامه‌ریزی موفق دربرگیرنده دو قلم اصلی هدف و مأموریت است. در نتیجه، حسابرس و یا گروه حسابرسی باید در فرایند حسابرسی خود، هدف از اجرای حسابرسی را مشخص و مأموریت اصلی خود را در این هدف تعیین کند. این قاعده شامل حسابرسی کامپیوتری نیز می‌شود. برنامه‌ریزی مناسب در حوزه حسابرسی شامل جمع‌آوری و ارزیابی بی‌طرفانه شواهد است. ارزیابی بی‌طرفانه شواهد نیز به‌وسیله کنترل انجام می‌شود. به همین خاطر، یکی از مأموریت‌های اصلی حسابرس، کنترل و کشف تحریف‌های بااهمیت است. در حقیقت، حسابرس با شناخت کامل از فرایندها و چرخه‌های عملیاتی تشکیلات و همچنین آگاهی از برنامه‌های راهبردی، قوانین و مقررات آن، کنترل‌های لازم را طراحی و مدیران سازمان را در رسیدن به هدف‌هایشان یاری می‌رساند. در خصوص کنترل نیز در بند ۱-۲۱۰۰ رهنمود عملیاتی چنین آمده است: «کنترل، هرگونه اقدام مدیریت برای افزایش احتمال رسیدن به هدف‌های مشخص سازمان است. کنترل

می‌تواند پیشگیرانه (برای جلوگیری از وقوع رویدادهای نامطلوب)، یابنده (برای پیدا کردن و تصحیح رویدادهای نامطلوب گذشته) و یا هدایت‌کننده (برای ایجاد یا ترغیب رخداد یک رویداد مطلوب) باشد. یک سیستم کنترلی، مجموعه‌ای یکپارچه از عناصر و فعالیت‌های کنترلی است که برای رسیدن به هدفها، به وسیله یک سازمان به کار گرفته شود.

حسابرس هدفهای مختلفی را در مجموعه سازمان می‌تواند دنبال کند. یکی از هدفهای اصلی حسابرس، اجرای حسابرسی صورتهای مالی است. براساس استاندارد حسابرسی ۲۰۰ ایران، افزایش میزان اطمینان استفاده‌کنندگان صورتهای مالی، یکی از هدفهای مهم حسابرس بوده و این هدف با اظهار نظر حسابرس نسبت به این‌که «آیا صورتهای مالی از تمام جنبه‌های بااهمیت، طبق چارچوب گزارشگری مربوط تهیه شده است یا خیر» تأمین می‌شود. برای رسیدن به این درجه از اطمینان، حسابرسان باید اقدام به جمع‌آوری شواهد و اطلاعات کرده و در انتها گزارش مناسب را صادر کنند.

با توجه به این‌که در عصر حاضر بیشتر فرایندهای سازمانی به صورت کامپیوتری و به وسیله نرم‌افزارها انجام می‌شود، دستیابی به اطلاعات واقعی نیازمند شناخت و کسب اطمینان از عملکرد صحیح سیستم‌های کامپیوتری مورد استفاده در واحد مورد رسیدگی و دستیابی بی‌واسطه به اطلاعات آن واحد است.

بخش عمده‌ای از اطمینان درستی عملکرد صحیح سیستم‌های کامپیوتری به موضوع حسابرسی فناوری اطلاعات مرتبط می‌شود؛ این‌که آیا امنیت اطلاعات در کامپیوتر مطابق استانداردها رعایت می‌گردد؟ یا از اطلاعات که به‌عنوان داراییهای سازمان محسوب می‌شود، پرونده پشتیبان تهیه شده و به درستی محافظت به عمل می‌آید؟ و موارد بسیار دیگر.

اما تشخیص درستی «عملکرد» نرم‌افزار، در این خصوص که چرخه مورد کنترل حسابرس آیا درست طراحی شده و مطابق با استانداردها و قوانین جاری عمل می‌کند یا نه، در حوزه حسابرسی کامپیوتری مطرح می‌شود. برای مثال، در اجرای حسابرسی صورتهای مالی اگر حسابرس اطمینان کافی از درستی نرخ محاسبه استهلاک در چرخه دارایی ثابت

ندارد، باید این زیرسیستم را در یک نرم‌افزار حسابرسی دیگر همچون ای‌سی‌ال و یا اکسل بازطراحی کرده و نتایج به‌دست‌آمده را با خروجی‌های نرم‌افزار دارایی ثابت مقایسه و مورد ارزیابی قرار دهد. بازطراحی و توسعه رویه یادشده برای حسابرسان داخلی و حتی مستقل به‌وسیله یک نرم‌افزار حسابرسی کامپیوتری تا زمانی که از همان نرم‌افزار استفاده می‌شود (البته در آن واحد مورد رسیدگی)، یکبار کافی است. برای مثال، حسابرس در صورتی که به روش محاسبه استهلاک نرم‌افزار در واحد مورد رسیدگی خود اطمینان ندارد، باید یکبار اقدام به بازطراحی محاسبه استهلاک مطابق با روش مورد استفاده در آن تشکیلات کرده و در سالهای بعد، اگر تغییری وجود نداشت، بدون نیاز به طراحی مجدد، از رویه تولیدشده استفاده کند. با این موضوع، در قسمت عملیاتی مقاله بیشتر آشنا خواهید شد.

در فرایند حسابرسی کامپیوتری عملکرد نرم‌افزار مورد رسیدگی، نحوه پردازش و اطمینان از درستی و صحت اطلاعات خروجی نرم‌افزار در هر یک از مراحل گردش آن، باید مورد ارزیابی قرار گیرد. با توجه به این‌که حسابرسی کامپیوتری قصد دارد بخش و یا تمام عملیات نرم‌افزار را بازطراحی و یا شبیه‌سازی کند، بسیاری از عملیات طراحی سیستم نرم‌افزاری مطابق آنچه در مهندسی نرم‌افزار تعریف شده است را باید به‌صورت مجدد انجام داد.

در نتیجه، فرایند حسابرسی کامپیوتری، مطابق با طراحی نرم‌افزار که در ۴ مرحله شناخت^۱، بررسی^۲ یا معماری^۳ و ساخت و مرحله آزمون و انتقال^۴ انجام می‌شود (شکل ۱)، شامل موارد زیر است. این چرخه تولید به ازای هر نرم‌افزاری که اطلاعات آن در حسابرسی دارای اهمیت است، باید اجرا شود:

- ۱- تعیین حوزه فعالیت موضوع حسابرسی (برای مثال، انتخاب یکی از چرخه‌های صورتهای مالی) - مرحله شناخت،
- ۲- تعریف و تعیین آزمونهای حوزه یا چرخه مورد نظر - مرحله شناخت،
- ۳- امکان‌سنجی اجرای آزمونها در حسابرسی کامپیوتری برای آزمونهای انتخاب‌شده به‌منظور تعیین میزان پایش الکترونیکی داده‌ها و مدارک مرتبط - مرحله شناخت،
- ۴- تجزیه و تحلیل و طراحی فرایند (چرخه) براساس آزمونهای انتخاب‌شده - مرحله معماری، شامل:

حسابرسی آمده است، حسابرسان براساس موقعیت شغلی به یکی از انواع اصلی زیر تقسیم می‌شوند:

۱- حسابرس مستقل،

۲- حسابرس داخلی، و

۳- حسابرس دولتی.

فرایند حسابرسی نیز انواع مختلفی دارد که مهم‌ترین آنها عبارتند از:

۱- حسابرسی صورتهای مالی،

۲- حسابرسی رعایت،

۳- حسابرسی عملیاتی،

۴- حسابرسی قانونی، و

۵- حسابرسی داخلی.

به‌منظور اجرای حسابرسی کامپیوتری، حسابرس مستقل باید دو موضوع را مد نظر قرار دهد؛ موضوع اول نوع فعالیت واحد مورد رسیدگی است و موضوع دوم، نوع حسابرسی مورد درخواست. تعیین حوزه فعالیت برای حسابرس داخلی و دولتی اندکی متفاوت است. حسابرس داخلی برای یک مجموعه مشخص فعالیت می‌کند و تنها فعالیت‌های تعریف‌شده در

• شناخت و تحلیل ساختار داده‌ای مورد نیاز هر یک از آزمونها در بانک اطلاعاتی نرم‌افزار مورد رسیدگی،

• برقراری ارتباط با بانک اطلاعاتی نرم‌افزار مورد رسیدگی، و

• استخراج داده‌ها به‌صورت **فقط خواندنی (Read-Only)**

از بانک اطلاعاتی نرم‌افزار مورد رسیدگی و انتقال آن به جدولهای اطلاعاتی نرم‌افزار حسابرسی کامپیوتری.

۵- پیاده‌سازی و برنامه‌نویسی فرایند مرتبط با آزمونهای طراحی شده (تهیه برنامه‌های محاسباتی)- مرحله ساخت،

۶- طراحی و پیاده‌سازی خروجی‌های مورد نیاز هر یک از آزمونها - مرحله ساخت،

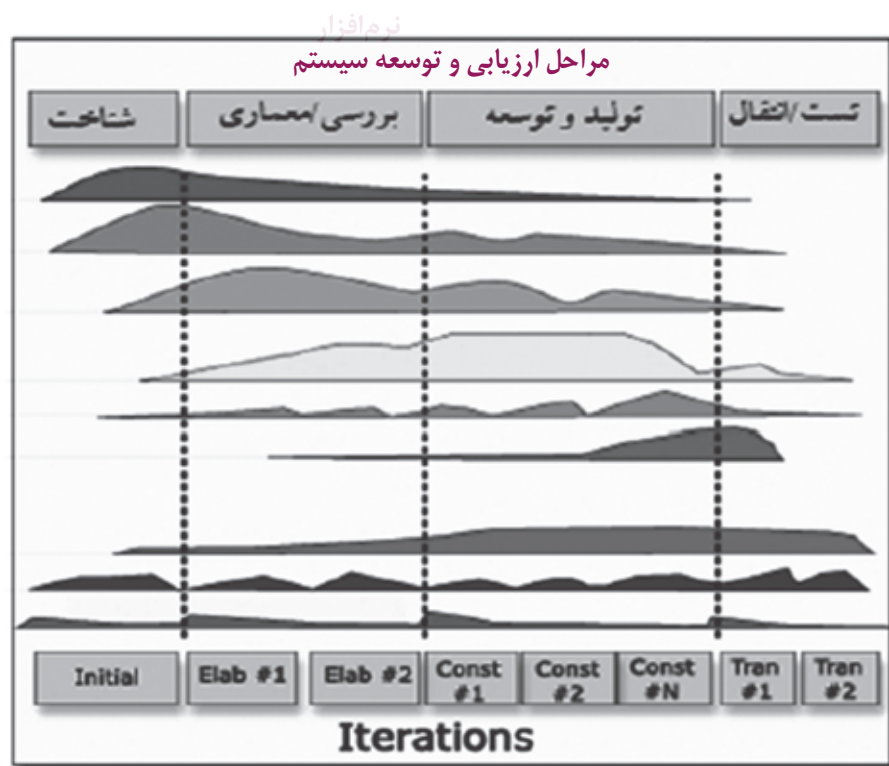
۷- آزمون تمامی برنامه‌ها و خروجیها به‌وسیله حسابرس با داده‌های تغییر یافته به‌صورت هدفمند- مرحله آزمون و انتقال، و

۸- تحلیل نتایج و تعریف ضوابط اصلاح اشتباهها- مرحله آزمون و انتقال.

تعیین حوزه فعالیت موضوع حسابرسی

در تعیین حوزه فعالیت حسابرسی کامپیوتری، بسته به نوع حسابرسی و محل مورد رسیدگی، عملیات حسابرسی کامپیوتری متفاوت است. همان‌گونه که در تعریف اصول

شکل ۱- نمودار توسعه و طراحی حسابرسی کامپیوتری در هر فرایند براساس چرخه تولید محصول در مهندسی

مجموعه خود را باید در نظر گرفته و برای آن برنامه‌ریزی کند. در خصوص موضوع اول، حسابرس مستقل باید در محل واحد مورد رسیدگی و براساس اسناد و مدارک مورد ادعای آن واحد، اقدام به برنامه‌ریزی برای اجرای حسابرسی کامپیوتری کند. در این خصوص، سازمانها و شرکتها در سطح کشور، به حوزه‌های مختلف عملکردی تقسیم می‌شوند که از عمده‌ترین آنها می‌توان به شرکت‌های بازرگانی، شرکت‌های تولیدی و شرکت‌های خدماتی اشاره کرد. حسابرسی هر یک از انواع شرکتها براساس حوزه‌های عملکردی‌شان، دارای فرایندهای حسابرسی مشابه است. یکی از موارد حیاتی در تسهیل حسابرسی کامپیوتری به‌وسیله حسابرسان مستقل، شناسایی نقاط اشتراک در فرایندهای واحدهای مورد رسیدگی در حوزه‌های مرتبط است. این موضوع برای حسابرسان داخلی چندان بااهمیت نیست؛ زیرا تنها یک مجموعه را مورد ارزیابی قرار داده و برای یک نوع فعالیت ارزیابی‌های خود را انجام می‌دهند.

تعریف و تعیین آزمونهای حوزه یا چرخه مورد نظر

طبق تعریف اصول حسابرسی، حسابرسان سه نوع اصلی از خدمات حسابرسی را انجام می‌دهند که عبارتند از:

۱- حسابرسی صورتهای مالی،

۲- حسابرسی عملیات، و

۳- حسابرسی رعایت.

همانطور که پیشتر هم عنوان شد، حسابرسی صورتهای مالی، یکی از عمده‌ترین فعالیتهای حسابرسی محسوب می‌شود. در این مجموعه مقاله‌ها نیز مثالها و آموزشها بر پایه این نوع حسابرسی انجام شده است. حسابرسی صورتهای مالی، خود به قسمت‌ها و اجزای کوچکتری تقسیم می‌شود که با قراردادن انواع معامله‌ها و مانده‌حسابهای مرتبط، گروه‌بندی می‌شوند. این گروه‌ها در اصطلاح حسابرسی صورتهای مالی، چرخه (فرایند) نامیده می‌شود. عمده چرخه‌های مورد نظر در حسابرسی صورتهای مالی عبارتند از:

۱- چرخه فروش و وصول مطالبات،

۲- چرخه خرید و پرداخت،

۳- چرخه حقوق و دستمزد و کارکنان،

۴- چرخه موجودی کالا و انبار (یا انبار و دارایی ثابت)، و

۵- چرخه تأمین مالی و بازپرداخت.

در حسابرسی صورتهای مالی با رویکرد چرخه‌ای، از آزمونهای حسابرسی برای معامله‌های تشکیل‌دهنده مانده پایان‌دوره حسابها و نیز آزمونهای حسابرسی مانده‌حسابها و موارد افشای مربوط، استفاده می‌شود. برای اجرای حسابرسی با استفاده از ابزار کامپیوتری نیز ابتدا باید چرخه مورد نظر را تعیین (برای مثال، چرخه موجودی کالا و انبار یا دارایی ثابت) و سپس آزمونهای مورد نیاز هر چرخه در واحد مورد رسیدگی را طراحی یا انتخاب کرد. پس از آن باید پردازشهای مورد نیاز آزمون انتخاب‌شده را طراحی و برای توسعه و پیاده‌سازی آماده کرد. با توجه به این‌که حسابرسی کامپیوتری به‌نوعی بازمهندسی نرم‌افزار و آزمون فرایند ذخیره‌سازی، پردازش و خروجی اطلاعات سیستم‌های نرم‌افزاری مرتبط با هر یک از چرخه‌ها می‌باشد، حسابرسان باید هر یک از آزمونها را تحلیل کرده و برای چرخه مورد نظر، زیرسیستم‌های کامپیوتری طراحی و تولید کنند.

امکان‌سنجی اجرای آزمون‌ها در حسابرسی کامپیوتری

در این مرحله از اجرای حسابرسی به کمک ابزار کامپیوتری، آزمون‌های طراحی‌شده و یا انتخاب‌شده در چرخه مورد نظر باید از نظر امکان‌سنجی شدن و تولید فرایند نرم‌افزاری، مورد بررسی قرار بگیرند. هر چند امروزه می‌توان بسیاری از آزمونهای طراحی‌شده در هر چرخه را با استفاده از نرم‌افزارهای کامپیوتری انجام داد، اما آزمون رعایت و محتوای برخی از فرایندهای کنترلی، مستلزم استفاده از روشهای فیزیکی و سنتی است. در نتیجه، اجرای این نوع آزمونها با استفاده از ابزار کامپیوتری امکان‌پذیر نیست. در حقیقت، داده‌های الکترونیکی و یا روشهای قابل اجرا در کامپیوتر برای آنها وجود ندارد و حسابرس باید آنها را به‌صورت سنتی و عینی مورد ارزیابی قرار دهد.

به همین منظور، فهرستی از آزمونهای مورد انتظار را باید تهیه و نحوه اجرای آن را (به‌صورت کامپیوتری و یا عینی) مشخص کرد. به‌عنوان مثال، جدول زیر آزمونهای رعایت و محتوا را با رویکرد حسابرسی کامپیوتری در چرخه داراییهای ثابت، براساس عملکرد یک شرکت فرضی نشان می‌دهد.

این جدول براساس فرمهای ارزیابی سیستم‌کنترلهای داخلی چرخه داراییهای ثابت مندرج در نشریه ۱۵۰ سازمان

جدول ۱- آزمونهای رعایت و محتوا با رویکرد حسابرسی کامپیوتری - چرخه داراییهای ثابت

ردیف	نام آزمون	نحوه اجرا	نوع آزمون
۱	آزمون پیوستگی شماره مسلسل درخواستهای خرید داراییهای ثابت	کامپیوتری	رعایت
۲	آزمون رعایت ترتیب شماره مسلسل درخواستهای خرید داراییهای ثابت	کامپیوتری	رعایت
۳	آزمون وجود درخواست خرید برای داراییهای ثابت خریداری شده	کامپیوتری	رعایت
۴	آزمون تأیید درخواست خرید داراییهای ثابت خریداری شده	کامپیوتری	رعایت
۵	آزمون درخواستهای خرید معوق	کامپیوتری	رعایت
۶	آزمون مجوزهای خرید معوق	کامپیوتری	رعایت
۷	آزمون صحت انتقال ماندههای سیستم اموال و داراییهای ثابت	کامپیوتری	محتوا
۸	گزارش روش و نرخ استهلاك داراییهای ثابت و رعایت ثبات رویه	غیر کامپیوتری	محتوا
۹	آزمون صحت محاسبات استهلاك	کامپیوتری	محتوا
۱۰	آزمون تطبیق سیستم اموال و داراییهای ثابت با دفاتر ثبت شده در نرم افزار	کامپیوتری	محتوا
۱۱	گزارش صورت ریز داراییهای با ارزش دفتری کمتر از ارزش باقیمانده (ارزش اسقاط)	کامپیوتری	محتوا

سخن پایانی

در شماره آینده، موضوعهای تجزیه و تحلیل و طراحی، شناخت و تحلیل ساختار داده‌ای، آشنایی با محیط نرم افزار ای‌سی‌ال، نحوه برقراری ارتباط با بانک اطلاعاتی نرم افزار مورد رسیدگی و چگونگی واکنشی داده‌ای مورد نیاز هر یک از آزمونها در جداول ای‌سی‌ال مورد بحث قرار می‌گیرد.

پانوشتها:

- 1- Inception
- 2 - Elaboration
- 3 - Construction
- 4 - Transition

منابع:

- رفیعی افسانه، الهام حمیدی، ناصر مکارم، اصول حسابرسی، مرکز تحقیقات حسابداری و حسابرسی سازمان حسابرسی، جلد اول، ۱۳۹۳
- نشریه شماره ۱۵۰ سازمان حسابرسی، سازمان حسابرسی
- Simpson B., *An Introduction to Computer Auditing*, <http://www.barclaysimpson.co.uk>
- www.acl.com

حسابرسی، تهیه شده است. در این فرمها چرخه یادشده به سه فرایند اصلی زیر تقسیم شده است:

الف- درخواست خرید یا ایجاد داراییهای ثابت،
ب- خرید یا ایجاد داراییهای ثابت و ثبت آن، و
ج- بهره‌برداری مفید و حفاظت و نگهداری از داراییهای ثابت.
با وجود امکان استفاده از نرم افزارهای کامپیوتری در حسابرسی، آزمون رعایت بسیاری از روشهای کنترلی در چرخه داراییهای ثابت مستلزم استفاده از روشهایی مانند پرس و جو، مشاهده و واری واری است. در نتیجه، اجرای آنها به کمک نرم افزارهای یادشده امکان پذیر نیست (همچون ردیف ۸ جدول ۱). به عنوان مثال، در صورت مکانیزه بودن فرایند خرید داراییهای ثابت، روشهای کنترلی که می‌توان رعایت آنها را به صورت کامپیوتری مورد آزمون قرار داد، عبارتند از روشهای کنترلی مندرج در ردیفهای ۱ تا ۶ فرمهای ارزیابی یادشده.

پس از تعیین آزمونهایی که می‌توان با استفاده از ابزار کامپیوتری حسابرسی انجام داد، اقدام به تجزیه و تحلیل و طراحی آزمونها بر اساس چرخه مورد بررسی می‌کنیم.